

POSLEDNJI LET

PREPOZNAJTE
I SPREČITE
STRADANJA
PTICA

DRUŠTVO ZA ZAŠTITU I
PROUČAVANJE PTICA SRBIJE

BirdLife
INTERNATIONAL

POSLEDNJI LET | PREPOZNAJTE I SPREČITE STRADANJA PTICA

Autori tekstova:

Sandra Jovanović, Aleksa Vukićević, Mirjana Rankov,
Milan Ružić, Kalman Moldvai

Obrada podataka:

Miroslav Vračarić, Radislav Mirić

Autor mapa:

Vukašin Kartalović

Grafički dizajn i priprema za štampu:

Kalman Moldvai

Urednik:

Milan Ružić

Za izdavača:

Milan Ružić

Štampa:

FUTURA d.o.o. - Put novosadskog partizanskog
odreda bb, 21000 Novi Sad

Tiraž:

1.000 primeraka

Preporučeno citiranje: Jovanović, S., Vukićević, A., Rankov, M., Ružić, M., Moldvai, K. (2020): Poslednji let - prepoznajte i sprečite stradanje ptica. Društvo za zaštitu i proučavanje ptica Srbije, Novi Sad.

Izrada ove publikacije podržana je kroz sledeće projekte:

“Conservation of the Eastern Imperial Eagle by decreasing human-caused mortality in the Pannonian Region” - Pannoneagle LIFE Project (LIFE15/NAT/HU/000902)

“Stop bird poisoning in Serbia – Balkan Anti-Poisoning Project Small Grant Programme”

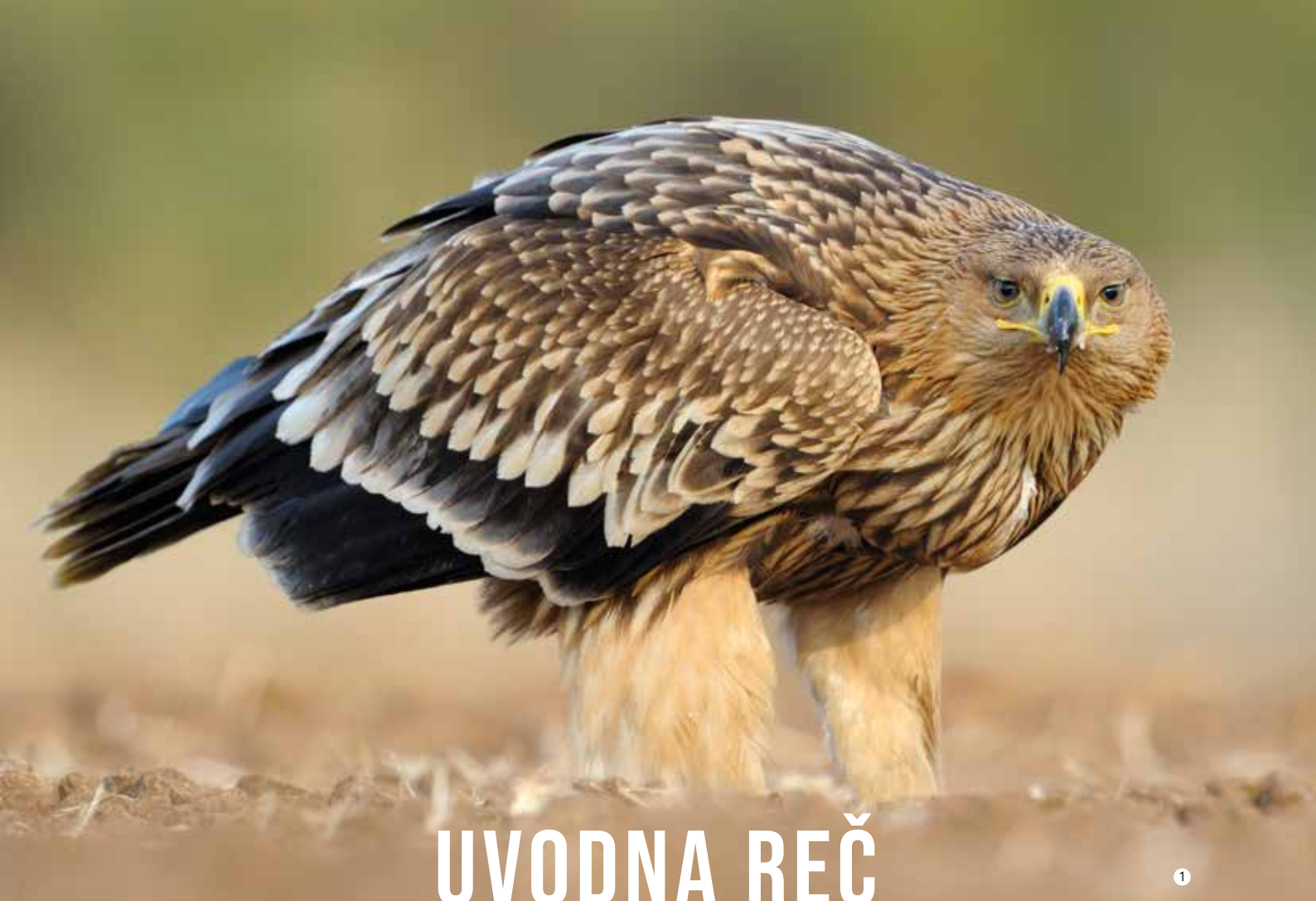

“Adriatic Flyway 4: Safe Flyways – stop illegal bird killing in the Mediterranean”

euRONATUR

Stavovi i mišljenja autora izneti u ovoj publikaciji ne predstavljaju nužno i mišljenje partnera i donatora.
The contents of this publication are the sole responsibility of BPSSS - BirdLife Serbia and do not necessarily reflect the opinion of the European Union.

UVODNA REČ

1

Republika Srbija nalazi se u jednom od šest evropskih centara biološke raznovrsnosti. Na prostoru naše države koji zahvata manje od 1% Starog kontinenta gnezdi se i sezonski sreće čak 2/3 vrsta ptica koje naseljavaju Evropu.

Bogato prirodno okruženje u kome danas u Srbiji živimo osnov je za razvoj društva i zajedničko blagostanje nas ljudi. Istovremeno svesni smo činjenica da mnoga bogatstva poput ruda, voda, zemljišta, vazduha i šuma nemilice trošimo i nepovratno gubimo. Nemudro korišćenje resursa nije zaobišlo ni živi svet koji je danas, više nego ikada, na udaru urbanizacije, razvoja saobraćaja i energetike, poljoprivrede, zagađenja i drugih vidova ugrožavanja.

U nedavno objavljenoj „Crvenoj knjizi ptica Srbije“ predstavljene su najugroženije vrste ptica. Podaci su prikupljeni za ukupno 352 pouzdano zabeležene vrste, od kojih je bilo moguće analizirati 255 vrsta ptica. Rezultati su alarmantni jer se čak 123 vrste suočavaju sa rizikom od iščezavanja, a među činiocima koji ih ugrožavaju iz-

dvajaju se **lov, krivolov i sakupljanje jedinki** (ugrožava 40 vrsta) i **zagađenja koja potiču iz poljoprivrede**, među kojima i **trovanje pesticidima** (ugrožava 44 vrste).

Kao iskreni ljubitelji i poštovaoci prirode pticama možemo da pomognemo na više načina. Spomenućemo ovde prikupljanje podataka, aktivnu zaštitu na terenu, uticaj na donosiocima odluka, obrazovanje i informisanje javnosti. Vas pozivamo da se kroz ovu publikaciju upoznate sa pojavama koje ugrožavaju naše ptice i da se priključite zajedničkom radu na očuvanju tog neponovljivog prirodnog nasleđa.

Milan Ružić

Izvršni direktor Društva za zaštitu i proučavanje ptica Srbije

STRADANJE PTICA U BROJKAMA

321
OTKRIVENIH
SLUČAJEVA
TROVANJA
U SRBIJI OD
2000. GODINE

2.071
STRADALIH
JEDINKI PTICA

1.310
OTKRIVENIH
SLUČAJEVA
KRIVOLOVA
U SRBIJI OD
2000. GODINE

5.407
STRADALIH
JEDINKI PTICA

467
OTKRIVENIH
SLUČAJEVA
HVATANJA
U SRBIJI OD
2000. GODINE

1.227
STRADALIH
JEDINKI PTICA

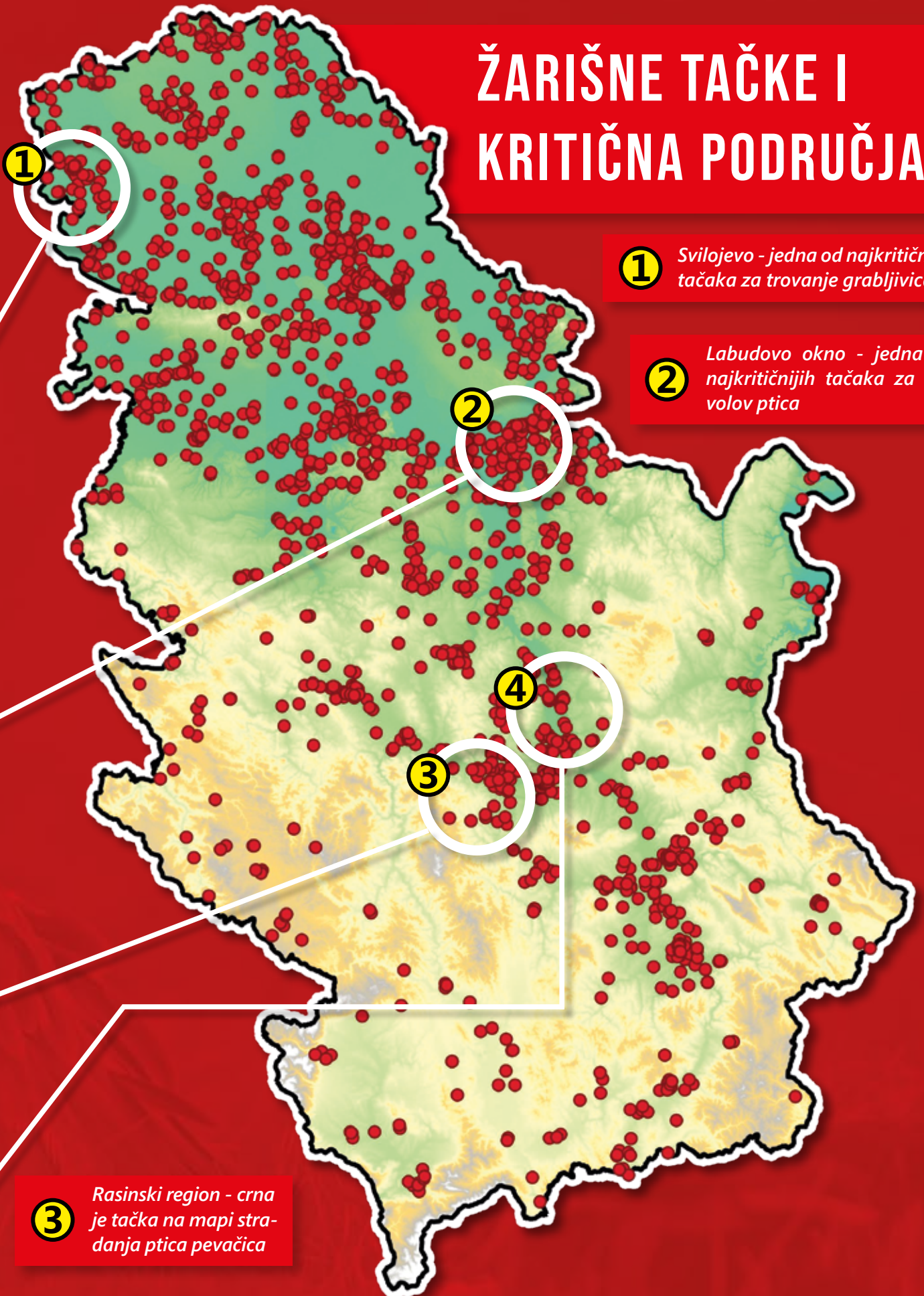

310
OTKRIVENIH
SLUČAJEVA
ELEKTROKUCIJE
U SRBIJI OD
2012. GODINE

458
STRADALIH
JEDINKI PTICA

ŽARIŠNE TAČKE I KRITIČNA PODRUČJA

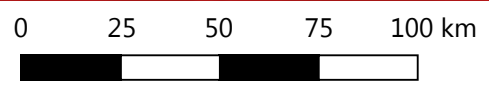

1 Svilojevo - jedna od najkritičnijih tačaka za trovanje grabljivica

2 Labudovo okno - jedna od najkritičnijih tačaka za kristolov ptica

3 Rasinski region - crna je tačka na mapi stradanja ptica pevačica

4 Potočac - mesto najmasovnije elektrokcije ptica u Srbiji

Belorepan je imponzantna ptica grabljivica koja u Srbiji često strada od trovanja. Od 2008. do danas na području Vojvodine potvrđeno je trovanje gotovo 100 orlova belorepana. Pored živog ulova, belorepan se redovno hrani strvinama i klaničnim ostacima, prevaljuje velike razdaljine i dobro pretražuje prostor. Zbog toga često dolazi u dodir sa otrovnim mamcima.

TROVANJE

Trovanje ptica predstavlja namerno ili nenamerno ubijanje putem otrovanog plena, semena ili mamaca. Do trovanja često dolazi usled neodgovorne upotrebe pesticida, te i drugih dozvoljenih i zabranjenih supstanci koje mogu biti pogubne za život ptica.

Od 2000. godine do danas širom Srbije pouzdano je registrovano više od 200 slučajeva trovanja ptica, tokom kojih je stradalo više od 2000 jedinki. Nastradale ptice uglavnom su kolateralna šteta otrova namenjenih drugim vrstama koje pojedini ljudi smatraju štetočinama. Trovanje može biti direktno, kada ptica pojede zatrovan mamac ili seme, ili indirektno, kada pojede životinju koja je uginula od trovanja.

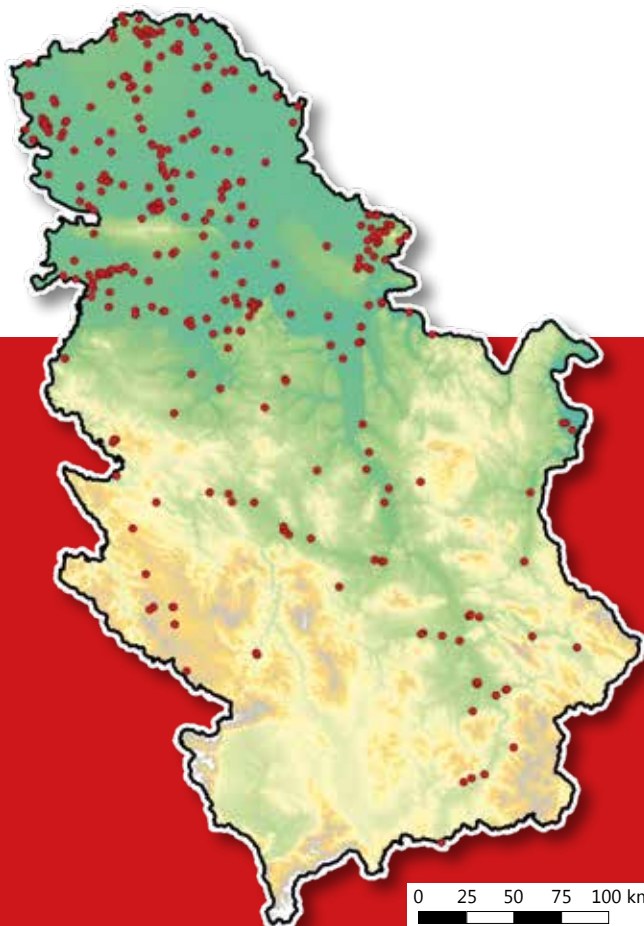
Najčešći izvori trovanja su:

1. **zatrovani mamci** (cela životinja, njeni delovi, iznutrice, koža) tretirani različitim supstancama (furadan, kreozan, lanate) radi trovanja pasa (*Canis familiaris*), šakala (*Canis aureus*), vukova (*Canis lupus*), lisica (*Vulpes vulpes*), divljih svinja (*Sus scrofa*);
2. nepravilno upotrebljeni **otrovni mamci za suzbijanje glodara**, koji su uglavnom postavljeni van rupa u koje ulaze glodari.
3. **seme tretirano zabranjenim supstancama**, najčešće karbofuranom, u svrhu trovanja nepoželjnih životinja, kao što su razni insekti, ptice iz porodice vrana, fazani (*Phasianus colchicus*), golubovi (*Columba sp.*), divlje svinje, jazavci (*Meles meles*) itd;

Trovanja su moguća svuda, u seoskim i u gradskim sredinama. Utvrđena je povezanost slučajeva trovanja ptica sa namernim trovanjima grabljivaca poput napuštenih pasa, lisica, šakala i vukova. Slučaj trovanja najlakše je pronaći na obradivim površinama u Vojvodini usled otvorenog prostora i većeg broja aktivnih članova i volontera našeg Društva. Međutim, to ne znači da se trovanja dešavaju samo na severu Srbije. Problem trovanja široko je rasprostranjen i naše delovanje usmereno je na sistemsko rešavanje i obaveštavanje javnosti.

Mlada ženka orla krstaša (Aquila heliaca), u Srbiji kritično ugrožene vrste, satelitski je praćena šest meseci tokom kojih je preletela 4.200 km, kroz čak osam država Evrope. Svoj epski put tragično je okončala u januaru 2018. na njivi u Svilojevu, otrovana.

Velike (orlovi i lešinari) i ptice grabljivice srednje veličine (mišari, eje, lunje) rado se hrane uginulim životinjama i klaničnim ostacima. Iako zatrovani mamci i leševi uglavnom nisu namenjeni njima, ove retke i ugrožene ptice često stradaju usled trovanja, jer među prvima pronalaze i posećuju zatrovano meso. Posebno je kritično razdoblje od novembra do marta kada su usevi na poljima skinuti i vegetacija suva, te ptice grabljivice lakše uočavaju životinjske ostatke. Među ovim vrstama, u poslednjih 20 godina najčešće su pronalazeni otrovani mišari (*Buteo buteo*), belorepani (*Haliaeetus albicilla*), eje močvarice (*Circus aeruginosus*) i beloglavi supovi (*Gyps fulvus*)

Beloglavi sup

Otrovani belorepan

Zatrovani mamci, kao na fotografiji desno, uglavnom su komadi mesa koji su premazani otrovima jarkih boja, poput furadana koji je roze-ljubičast, kreozona koji je žut i lanatea koji je uglavnom plave boje.

Eja močvarica

Mišar

Gavran

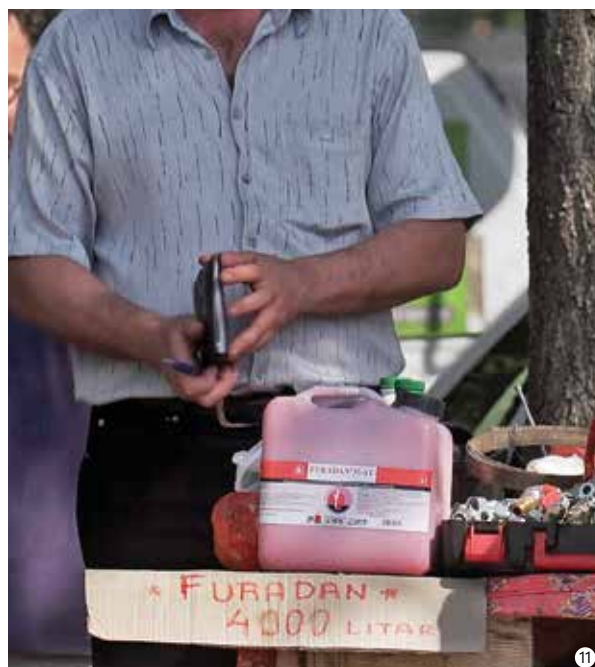

Svraka

*Vrste iz porodice vrana, kao i ptice grabljivice, rado jedu klanične ostatke i mrtve životinje, zbog čega se često truju. Na otrovanim mamcima i leševima životinja zabeleženo je brojno stradanje gavranova (*Corvus corax*), sivih vrana (*Corvus cornix*) i svraka (*Pica pica*).*

Strah i ekonomske štete koje trpe domaćinstva, povod su sukoba čoveka sa divljim grabljivcima poput vuka, lisice i šakala, ili nevlasničkim domaćim životinjama, kao što su psi. Ovakvi sukobi uglavnom za ishod imaju nezakonito korišćenje otrova, kada stradaju ciljani organizmi, ali i mnogo veći broj slučajnih žrtava. Dodatni problem predstavljaju stotine divljih deponija i mrciništa na kojima svake godine bude nezakonito izneto oko 250.000 tona klaničnog otpada i mrtvih životinja, koje postaju neiscrpan izvor hrane. Na ovaj način održavaju se i povećavaju populacije životinja koje mogu da naprave štete ljudima, a time se povećava netrpeljivost ljudi prema njima.

Nezakonito posedovanje i korišćenje otrova izuzetno je teško kontrolisati i sprečavati, što ohrabruje brojne prestupnike. Otrovi se često nazivaju nečujnim i nevidljivim ubicama, budući da izuzetno male količine mogu da izazovu velike pomore. Iako neki od njih zakonom zabranjeni, u današnje vreme lako ih je kupiti putem interneta, ili čak na vašarima.

Na vašaru u Senti u maju 2018. zaplenjeno je 15 litara Furadana, koji je iznet u ilegalnu prodaju (fotografija iznad). Ova količina otrova dovoljna je da ubije 15.000 odraslih ljudi.

Stepski soko

Sivi soko

*Veliki sokolovi poput stepskog (*Falco cherrug*) i sivog (*Falco peregrinus*), kao i jastreb (*Accipiter gentilis*) i kobac (*Accipiter nisus*) hitri su i uporni lovci na ptice srednje veličine. Svoj plen najčešće hvataju u letu, obrušavajući se i progoneći ga.*

Stepski i sivi soko, jastreb i kobac love plen koji im je u prirodi najdostupniji. U naseljima i njihovoj neposrednoj blizini to su često divlji i gajeni golubovi. Ljudi od davnina gaje različite rase golubova, od kojih su najatraktivniji golubovi prevrtači, letači, visokoletači i pismošoš. Ove ptice usled selekcionisanja na svega nekoliko osobina poput dugog i kružnog leta, pritom često parene u srodstvu, nemaju adekvatan odgovor na napad ptica grabljivica. Njihov neprirodan let (izvođenje akrobacija u vazduhu, uporno i dugo kruženje i letenje do iznemoglosti) privlači pažnju ptica grabljivica, čija uloga u prirodi jeste odstranjivanje jedinki čudnog ponašanja.

Gajeni golubovi imaju veliku emotivnu i ekonomsku vrednost za svoje vlasnike, pa golubari neretko posežu za ubijanjem i trovanjem grabljivica. Najpodmukliji i najopasniji čin jeste puštanje sopstvenog goluba koji je prethodno premazan otrovima poput Furadana, u nadi da će ga uhvatiti ptica grabljivica i otrovati se. Ovakav golub, koga golubari zovu „kamikaza“, nema strah od ljudi i može da sleti u nečije dvorište, školu, obdanište ili drugu javnu površinu, gde predstavlja direktnu opasnost za ljude i druge životinje. Ovaj vid trovanja proteklih decenija prepolovio

je gnezdilišnu populaciju sivih sokolova u Srbiji, a doveo je i do iščezavanja stepskih sokolova iz pojedinih delova Vojvodine.

Mladi sivi soko u junu 2017. u centru Novog Sada ulovio je goluba premazanog otrovom. Plen je jeo u letu, a posle nekoliko zalogaja pao je mrtav. U zgrčenim kandžama ostala su pera goluba od kojih su neka bila obojena u roze boju. Laboratorijska analiza potvrdila je uzročnika trovanja - Furadan.

Utina

Kukuvija

Noćne i dnevne grabljivice kakve su utina (*Asio otus*), kukuvija (*Tyto alba*), šumska sova (*Strix aluco*), kukumavka (*Athene noctua*), vetruška (*Falco tinnunculus*), siva vetruška (*Falco vespertinus*) i druge vrste, često stradaju usled sekundarnog trovanja.

Građani su u aprilu 2018. u parku u centru Požarevca pronašli uginulu utinu. Na osnovu simptoma sumnjali smo na trovanje rodenticidima, na šta je posebno ukazivalo krvarenje iz kljuna i nozdrva.

Pacove (*Rattus sp.*), miševe (*Mus sp.*), voluharice (*Microtus sp.*) i druge glodare ljudi ciljano truju u naseljima, industrijskim objektima i na oranicama. Za ove aktivnosti uglavnom se koriste rodenticidi na bazi antikoagulanasa. Aktivne materije u ovim preparatima (bromadiolon i brodifakum) zaustavljaju faktore zgrušavanja krvi i dovode do krvarenja i uginuća, koje nastaje 3 do 10 dana nakon unošenja pomenutih otrova. Zbog odloženog dejstva preparata glodari nastavljaju sa aktivnostima, vremenom postaju fizički slabiji i sporiji, i kao takvi postaju lak plen grabljivcima. Kada ptica pojede ovako zatrovanog glodara, u sebe unosi opasne materije koje mogu dovesti do anemije, apatije, gubitka apetita, unutrašnjih i spoljašnjih krvarenja i uginuća.

Ptice koje na ovaj način stradaju, gotovo isključivo hrane se glodarima, a smanjenje njihovih populacija u prirodi usložnjava problem kontrole brojnosti glodara i iziskuje povećano korišćenje rodenticida. Zbog toga se ljudi, životinje i životna sredina u celini izlažu opasnosti, troše sve veća sredstva za kupovinu i primenu otrova i remeti se osetljiva prirodna ravnoteža.

U proteklih 20 godina zabeleženo je više slučajeva uginjavanja ptica gde su okolnosti ukazivale na trovanje rodenticidima, no nisu izvršena potrebna laboratorijska ispitivanja koja bi ovo dokazala.

Ždralovi

Obični galeb

*Ptice koje se hrane zrnavljem, na našim oranicama često postaju žrtve zatrovanog semena. Među njima najbrojniji su divlji (*Columba livia*) i golubovi grivnaši (*Columba palumbus*), gugutke (*Streptopelia decaocto*), galebovi (*Larus sp.*), gluvare (*Anas platyrhynchos*), ždralovi (*Grus grus*), gačci (*Corvus frugilegus*) i druge vrste.*

Zatrovano seme (dorađeno seme zaštićeno od insekata) koje je nepropisno posejano (ostavljeno na površini) ili postavljeno kao zatrovan mamac za glodare na oranicama ili drugim površinama, opasno je za ptice. Na ovaj način, u proteklih 20 godina širom Srbije stradale su stotine jedinki ptica. Uglavnom su to bili slučajevi

nenamernog trovanja, a beleženi su u vreme seve: u rano proleće i kasnu jesen.

Iako je kod nas u proleće 2014. Furadan zabranjen za promet, posredovanje i korišćenje, poljoprivrednici ga i dalje koriste za ilegalnu doradu semena ili trovanje neželjenih organizama.

Pakovanje Furadana

Kod Sanada (Čoka), aprila 2014. od trovanja stradalo je 19 ždralova. Istraga je pokazala da su ždralovi uginuli nakon hranjenja semenom koje je tretirano Furadanom. Među stradalim pticama bilo je i nekoliko jedinki prstenovanih u Finskoj.

Pas Karlo na zadatku

Od 2017. istrage trovanja u Srbiji sprovode se uz pomoć jedinice sa obučanim psima koju vodi partnersko udruženje iz Mađarske - MME Bird-life Hungary. Dva psa naučena da pronađu leševe, zatrovane mamce i otrove izuzetno efikasno pretražuju teren i smanjuju mogućnost da na nekom području dođe do novog trovanja životinja. Osim pomenutog, njihova uloga je i da odvrate počinioca od novih pokušaja trovanja.

Otrovani šakal i mišar

Leševi spakovani za analizu

Istrage slučajeva trovanja životinja izuzetno su zahtevne. U Srbiji ne postoje specijalizovane jedinice koje su namenski obučene i opremljene za istrage i sprečavanje trovanja. Dodatni problem je mogućnost da otrovane životinje postanu novi izvor trovanja drugih životinja koje se njihovim leševima hrane. Od suštinske je važnosti da se istraga i uklanjanje mamaca i leševa sprovede bez odlaganja i u saradnji svih nadležnih institu-

cija (inspekcije, zavodi za zaštitu prirode, policija, tužilaštvo).

Uloga našeg Društva je da slučajeve trovanja otkrije, prijavi i institucijama pomogne u istrazi. Velike napore činimo i da kroz razgovore, predavanja i nastupe u medijima alarmiramo i obrazujemo javnost o ovom gorućem problemu.

Kada posumnjate na trovanje životinja, učinite sledeće:

- potražite znakove mogućeg trovanja: više leševa na malom prostoru, neprirodan položaj tela ptica, zemlja na kljunu, zgrčene i zaprljane kandže;
- ne pomerajte leševe, mamce niti druge predmete koji bi mogli biti važni za istragu;
- snimite ceo prostor i sve detalje iz više uglova, ukoliko ste u mogućnosti;
- pokrijte najlonom ili nečim drugim uginule životinje i mamce, tako da druge životinje ne dođu u kontakt sa njima;
- pretražite širu okolinu zarad otkrivanja novih mogućih stradalih životinja ili izvora trovanja;
- pozovite policiju, inspekciju za zaštitu životne sredine i/ili nadležni zavod za zaštitu prirode;
- navedene institucije bi dalje trebalo da o slučaju obaveste područno nadležnog javnog tužioca, jer je u pitanju krivično delo;
- policija i inspekcija dužni su da od osobe koja je prijavila slučaj uzmu izjavu i da joj, kao stranci u postupku, uruče potpisanu i pečatiranu kopiju izjave;
- ako posedujete saznanja da se zabranjeni otrovi poput Furdana i Kreozana prodaju i koriste, molimo Vas da nam to bez odlaganja javite.

Prepelica (Coturnix coturnix) je mala poljska koka koja se dva puta godišnje seli. Ova za lov atraktivna vrsta strahovito je pogođena krivolovom na celom preletnom putu. U Srbiji se godišnje krivolovi više od 50.000 jedinki, uglavnom uz upotrebu zakonom zabranjenih elektronskih vabilica. Kada se tom broju pridoda i oko 40.000 legalno odstreljenih prepelica, jasno je da se populacija ove koke masovno i bezobzirno uništava. Situacija nije bolja ni u drugim balkanskim državama, na Bliskom Istoku i severu Afrike gde tokom seobe stradaju milioni ptica.

KRIVOLOV VATRENIM ORUŽJEM

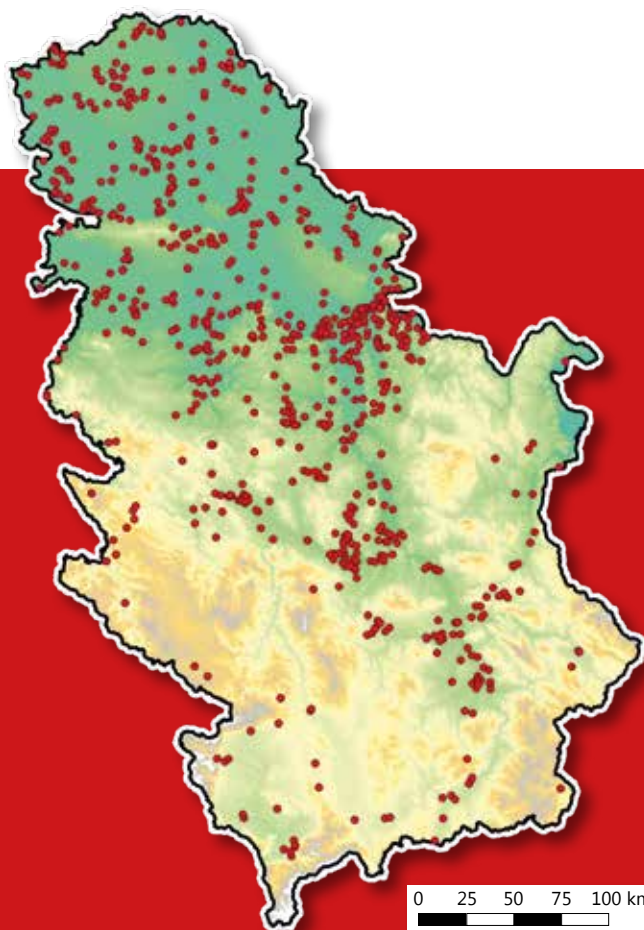
Nezakonit lov vatrenim oružjem predstavlja jedan od najčešćih i najrasprostranjenijih zločina nad pticama u Srbiji. Nezakonit lov obuhvata sve radnje koje su u suprotnosti sa propisima kojima se uređuje lovstvo i gazdovanje divljači u Srbiji.

Nezakonit lov čine dve pojave: krivolov i lovokrađa. **Krivolov** je nezakonit lov koji počinio lovac sa važećom lovnom kartom tokom koga stradaju jedinke zaštićenih (nelovnih) vrsta, ili se ubijanje vrši izvan propisane lovne sezone, pomoću nedozvoljenih sredstava, u brojnosti iznad propisane kvote ili u područjima na kojima je lov zabranjen. **Lovokrađa** je nezakonit lov počinjen od strane lica koje nema važeću lovnu kartu. Preprodaja krivolovljenih ptica na stranim tržištima unosan je izvor prihoda i jedan je od osnovnih motiva nezakonitog lova. Drugi važan problem je neadekvatno gazdovanje lovištima i neodrživo gazdovanje populacijama ptica koje su na osnovu Zakona o divljači i lovstvu svrstane u divljač, i predstavlja značajan udeo u zabeleženom smanjenju njihove brojnosti.

Populacije prepelica u prirodi decenijama se smanjuju, a pritisak lovaca na ovu vrstu se povećava. Fotografije sa više desetina ulovljenih jedinki uglavnom ukazuju na krivolov i korišćenje elektronskih vablica.

Prema istraživanju Društva za zaštitu i proučavanje ptica Srbije, objavljenih u Izveštaju o nezakonitom ubijanju, trovanju, hvatanju, držanju i trgovini divljim pticama u Republici Srbiji za period 2000-2017, upravni okruzi koji se izdvajaju po broju slučajeva nezakonitog stradanja divljih ptica su: Grad Beograd, Braničevski, Južnobanatski, Južnobački i Rasinski, dok su opštine koje se izdvajaju Vršac, Čačak, Veliko Gradište, Požarevac i Kruševac. Prema istom izveštaju može se zaključiti da su slučajevi krivolova beleženi na celoj teritoriji Srbije, ali da u pojedinim krajevima ima više podataka, zahvaljujući većem broju članova Društva koji su aktivni na terenu.

Među pticama malih dimenzija prepelica je najčešće lovljena divlja vrsta u Srbiji. Na ovu pticu decenijama negativno utiče gubitak staništa i intenzivna poljoprivreda, pa se i gnezdišna populacija širom areala smanjuje. Prepelica nije bila toliko zanimljiva domaćim lovcima sve do sedamdesetih godina XX veka, kada se naglo razvija lovni turizam, a posebno povećava broj gostiju lovaca iz Italije. Za lovački ručak potreban je veliki broj ulovljenih prepelica, jer ova koka ima malu masu. Osim toga, lov na prepelice za lovce i njihove pse izuzetno je dinamičan. Međutim, kako se populacija smanjivala bilo je sve teže uloviti dovoljno prepelica, pa su se mnogi lovci okrenuli korišćenju nespportskih metoda poput dozivanja uz pomoć snimljenog zvuka (elektronske vabilice), pucanja iz poluautomatskog oružja, hvatanja živih ptica u mreže i slično.

Tokom avgusta i septembra širom Srbije krivolovci postavljaju i koriste između 600 i 1.000 elektronskih vabilica. Te naprave u sigurnu smrt dozovu barem 50.000 prepelica. Još jedna opasnost vreba od korišćenja vabilica: one skreću i remete puteve seobe, te dozivaju prepelice da se odmore i okrepe na uglavnom nepodobnim staništima - na oranicama koje su bezvodne i obilno tretirane pesticidima. Desetkovane u brojnosti, nedovoljno okrepljene, organizama oslabljenih zatrovanom hranom i vodom, mnoge prepelice neće stići do zimskih odredišta, a izuzetno mali postotak na proleće će se vratiti na gnezdišta.

Tim za borbu protiv krivolova je ekspertska grupa koja radi u okviru Društva za zaštitu i proučavanje ptica Srbije. Članovi tima saraduju sa širokom mrežom domaćih i međunarodnih organizacija, grupa građana i pojedinaca u cilju sprečavanja i prijavljivanja svih nelegalnih radnji koje ugrožavaju ptice.

Prdavac (Crex crex) strada kao kolateralna šteta tokom lova na prepelice. Ova retka i strogo zaštićena vrsta na jesenjoj seobi zadržava se na staništima koje posećuju i prepelice. Nakon pronalaska i dizanja od strane psa, prdavac sporo i nespretno poleće, te predstavlja laku metu. Na fotografiji je prdavac koji je ubijen avgusta 2013. kod Bačke Palanke, čime se krivolovac pohvalio na društvenim mrežama. Počinilac je prijavljen i kažnjen novčanom kaznom od 25.000 dinara.

Čegrtuša

Gluvara

Čegrtuše (*Anas strepera*) i gluvare tokom lovne sezone, koja traje 1.9. do 1.3, često borave u mešovitim jatima. Čegrtuša je strogo zaštićena i retka gnezdarica Srbije, a gluvara lovna vrsta i najbrojnija patka tokom cele godine. Usled nemara i nerazlikovanja ove dve vrste, čegrtuša je česta žrtva krivolova, posebno na velikim šaranskim ribnjacima i na Dunavu. U Srbiji se patke krivolove uz korišćenje elektronskih vabilica, poluautomatskih pušaka i plovila u pokretu. Osim pomenute dve vrste, stradaju i druge strogo zaštićene plovke poput njorke (*Aythya nyroca*) i šarene utve (*Tadorna tadorna*).

Divlja guska

Lisasta guska

Divlja (*Anser anser*) i lisasta guska (*Anser albifrons*) najčešće su guske koje se tokom lovne sezone, koja traje od 1.10. do 1.3. sreću u Srbiji. Lisasta guska je lovna vrsta koja se ne gnezdi u Srbiji, a divlja guska strogo zaštićena i nacionalno retka gnezdarica. Obe vrste obitavaju na vodenim staništima i otvorenim poljima gde se hrane, dok se tokom zime na pojedinim lokacijama okupljaju u jatima koja broje više hiljada jedinki. Guske su izuzetno oprezne i društvene ptice, pa je lov na njih najuspešniji pri lošim vremenskim uslovima (jak vetar, magla, snežna vejavica) kada ptice preleću nisko. Zbog tradicionalno lošeg raspoznavanja ptica i pucanja pri smanjenoj vidljivosti, u Srbiji je divlja guska izuzetno često krivolovljena, a posebno na širem području Labudovog okna. U krivolovu u Srbiji stradaju i druge ugrožene i strogo zaštićene vrste poput male lisaste guske (*Anser erythropus*), guske crvenovojke (*Branta ruficollis*) i belolike guske (*Branta leucopsis*).

Na Zapadnoj Moravi kod Kruševca u januaru 2013. ubijene su dve izuzetno retke belolike guske. Zbog ovog dela, kao i zbog ubijanja drugih strogo zaštićenih ptica, protiv krivolovca je u januaru 2014. podneta krivična prijava. Do danas nismo saznali epilog ovog procesa.

Ptice grabljivice u Srbiji ne bjele dobar glas. Vekovima progonjene zbog neznanja i nerazumevanja, mnoge vrste su dovedene do ruba opstanka. Većina grabljivica izgubila je izvorna staništa i sa njima bogatu ponudu plena. Iako na vrhu lanca ishrane, ptice grabljivice sve su češće ljudska žrtva.

Sve vrste dnevnih i noćnih ptica grabljivica, izuzev jastreba, strogo su zaštićene u Srbiji. Zakonodavac je uz veliki pritisak lovačkog lobija u posebnim uslovima dozvolio odstrel jastrebova. Pucanje na njih dozvoljeno je jedino zarad sprečavanja šteta u lovištima (na fazanerijama). Realnost je potpuno drugačija. U poslednjih deset godina niko nije zatražio dozvolu za njihov odstrel, iako je prema podacima Republičkog zavoda za statistiku u periodu od 2013. do 2017. godišnje lovljeno između 230 i 330 jastrebova. Pod izgovorom sprečavanja šteta, mnogi dižu puške na sve ptice grabljivice.

Nekada široko rasprostranjeni i brojni orlovi danas su potisnuti u divlje predele naših planina, ili plavne pojase velikih reka. Orlovi odgajaju izuzetno malo mladunaca, kojima su potrebne godine da postanu polno zreli, te je svaki gubitak jedinki u prirodi veliki udar na njihove populacije. Iako ih mnogi ne vole, rado bi ih stavili na zid svoje dnevne sobe, u kafanu, restoran ili lovački dom. Ptice grabljivice su simbol snage, brzine, slobode, uzvišenosti, a to su uglavnom osobine koje nedostaju današnjem čoveku.

35

Mišar je izuzetno koristan za poljoprivrednike, ali neopravdano je progonjen i na njega se vrši najčešći krivolov.

36

Neustrašivom i hitrom kopcu, koji je sitniji rođak jastreba, često pripisuju tuđe napade na divljač, živinu i golubove. Prevenstveno u jesenjim i zimskim mesecima, kada prilaze naseljima, svoju srčanost kopci plaćaju životom.

37

U junu 2016. jedan Novosađanin ponudio je na prodaju luster napravljen od prepariranog mladog belorepana. Protiv njega prijavu je podnelo DZPPS, a potom i Pokrajinska inspekcija za zaštitu životne sredine. Nije nam poznat epilog ovog slučaja.

Na području Srbije domaći lovci ne praktikuju lov na male ptice pevačice. Za njih je to nedopustivo i nečasno, za razliku od lovaca iz mnogih država Sredozemlja gde se to pravda tradicijom. Međutim, pojedini domaći lovci nisu imuni na novac gostiju iz inostranstva, te su skloni da zažmure na krivolov ptica poput ševa, drozdova i pliski.

U novembru 2001. na slovenačko-italijanskoj granici zaustavljen je kamion sa oko 12 tona ubijenih divljih ptica. U tovaru su pronađene 120.702 jedinke od ukupno 83 vrste ptica, za koje se smatra da su krivolovljene na teritoriji tadašnje Savezne republike Jugoslavije. Bila je to najveća zaplena krivolovljenih ptica na području Evrope. Posebno odeljenje italijanske policije pratilo je organizovanu kriminalnu grupu italijanskih i jugoslovenskih državljana koji su godinama ubijali i švercovali divlje ptice u Italiju. Najbrojnije su bile prepelice, grlice, gugutke, golubovi i patke, ali među ubijenim pticama bilo je i zakonom zaštićenih vrsta poput seoske laste (*Hirundo rustica*), pčelarice (*Merops apiaster*) i vijoglave (*Jynx torquilla*).

*Početak marta 2005. na graničnom prelazu Batrovci, carinici su otkrili i zaplenili 3.141 primerak divljih ptica. Ptice su prevožene u kamionu-hladnjači, u vlasništvu prevoznika iz Šida, sa ogrevnim drvima, smeštene u kartonske kutije obložene stiroporom i prekrivene ledom. Većina ubijenih ptica bila je očišćena i bez perja. Na fotografiji su pronađene jedinke livadskih trepteljki (*Anthus pratensis*).*

Uloga našeg Društva je da slučajeve krivolova ptica otkrije, prijavi i institucijama pomogne u istrazi. Godinama činimo značajne korake da u posrednom i neposrednom kontaktu sa ljudima upozorimo i obrazujemo javnost o ovom problemu. DZPPS je najznačajniji izvor informacija o nezakonitom stradanju ptica u Srbiji, a to postižemo zahvaljujući predanom radu naših članova, volontera i simpatizera.

Kada posumnjate na nezakonit lov ptica, učinite sledeće:

- zabeležite slučaj fotografisanjem ili snimanjem krivičnog dela i prestupnika; snimite sva vozila kojima su osumnjičene osobe došle, registracione tablice ili nalepnice na vozilima i prikolicima; snimite i pse koji se koriste u lovu ako se osumnjičene osobe ne mogu videti/pronaći;
- pozovite lokalnu policiju i šumarsko-lovnu inspekciju;
- ako je u pitanju stradanje zaštićene ili strogo zaštićene vrste obavestite nadležnu inspekciju za zaštitu životne sredine i nadležni zavod za zaštitu prirode;
- navedene institucije bi dalje, prema službenoj dužnosti, trebalo da o slučaju obaveste područno nadležnog javnog tužioca;
- policija i inspekcija dužni su da od osobe koja je prijavila slučaj uzmu izjavu i da joj, kao stranci u postupku, uruče potpisanu i pečatiranu kopiju izjave;
- obavezno nam prijavite slučajeve nezakonitog ubijanja ptica, zato što možemo da pomognemo da se ti slučajevi prijave i počinioci kazne.
- Uvek vodite računa o svojoj i o bezbednosti prisutnih osoba. Nemojte ulaziti u rasprave i svađe sa naoružanim osobama. Nemojte se kretati u blizini lokacije na kojoj se puca.

39

Češljugar (Carduelis carduelis) je najatraktivnija ptica iz porodice zeba u našim krajevima. Zbog šarenog perja i prijatne pesme vekovima unazad ovu pticu ljudi drže u zatočeništvu. Tek poslednjih decenija ovladano je tehnikama uzgajanja, odnosno razmnožavanja u kaveznim uslovima. Veštački uzgoj mogao bi da smanji potražnju za nezakonito uhvaćenim divljim češljugarima, čiji izlov iz prirode se trenutno procenjuje na više hiljada jedinki godišnje.

HVATANJE

Hvatanje ptica podrazumeva različite aktivnosti koje dovode do nezakonitog uzimanja živih jedinki divljih vrsta iz slobodne prirode zarad njihovog držanja u zatočeništvu, nezakonite prodaje ili ubijanja.

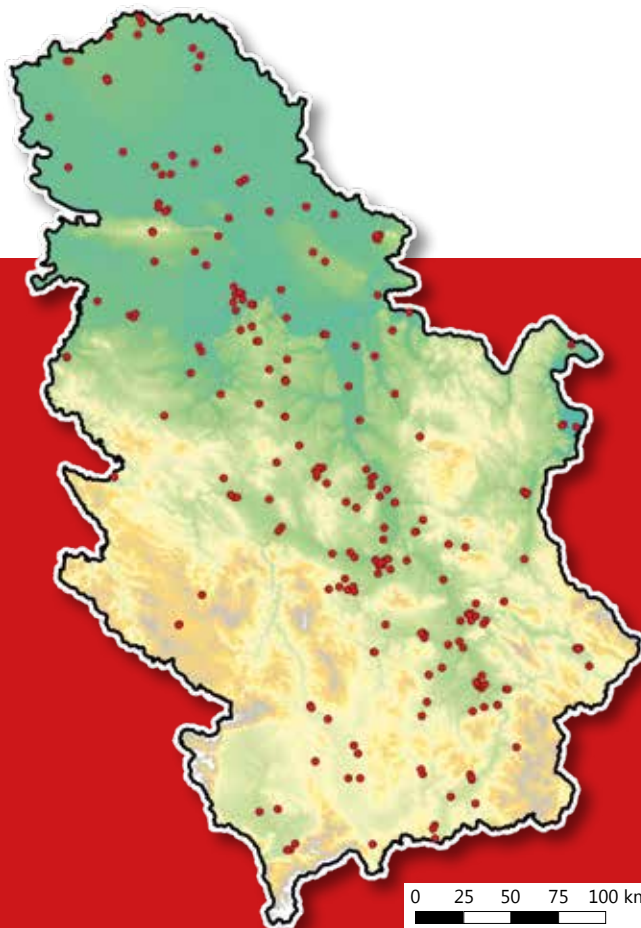
Divlje ptice se izlovljavaju uz pomoć klopki, mreža, lepkova i drugih zakonom nedozvoljenih sredstava, a nažalost veliki broj tek uhvaćenih jedinki uginjava usled povreda i stresa. Hvatanjem živih ptica u prirodi posebno se ističu odgajivači divljih ptica pevačica (tzv. „štigličari“), ilegalni sokolari i golubari. Mnogi odgajivači hvataju divlje jedinke i radi ukrštanja sa kanarincima i drugim srodnima vrstama, time praktikujući takođe zakonom zabranjeno „bastardiranje“.

Zbog ograničenih mogućnosti nabavljanja legalnih ptica grabljivica, za sve popularnije sokolarenje u Srbiji, izvestan broj osoba poseže za uzimanjem ptica iz prirode. Posebno težak problem predstavlja hvatanje divljih ptica grabljivica od strane odgajivača sportskih golubova (visokoletača, pismoša, prevrtača), koji ih potom neretko ubijaju. Glavni razlog za ovako drastične postupke ogleda se u gubicima koje golubari imaju zbog napada ptica grabljivica na njihove letače.

U pojedinim regionima Srbije poput Rasinškog, Nišavskog, Topličkog i Jablaničkog držanje divljih ptica pevačica u zatočeništvu učestalije u odnosu na ostatak države. Zabrinjava činjenica da i pored brojnih apela, upozorenja i slučajeva kažnjavanja od strane institucija, mnogi prekršiocci zakona nastavljaju da direktno ugrožavaju brojne strogo zaštićene divlje vrste ptica.

Češljugar ponuđen na prodaju preko internet oglasnika u novembru 2019.

Najčešće nezakonito uhvaćene ptice pevačice u Srbiji su vrste iz porodice zeba, i to češljugar (*Carduelis carduelis*), čižak (*Carduelis spinus*), konopljarka (*Linaria cannabina*), zimovka (*Pyrrhula pyrrhula*), žutarica (*Serinus serinus*) i zelentarka (*Chloris chloris*). Osim njih, iz prirode se krađu i drozdovi, strnadice, ševe, vrane i druge vrste. Motivi za ovakvo kršenje zakona mogu biti uzgajanje u zatočeništvu, ukrštanje sa drugim vrstama i nezakonita trgovina radi sticanja dobiti. Ova pojava nije ravnomerno prisutna u celoj Srbiji, što su pokazali rezultati dugogodišnjeg rada DZPPS. Hiljade ptica pevačica svake godine nezakonito se uzima iz prirode. Mnoge od njih uginjavaju od povreda i stresa tokom hvatanja i transporta. Životni vek ptica koje se drže u zatočeništvu često je kratak zbog ograničenog kretanja, loše ishrane, uznemiravanja i usiljenog razmnožavanja.

Češljugar

Čižak

Konopljarka

Zimovka

Žutarica

Zelentarka

Pojava mnogih vrsta divljih ptica pleni i privlači pažnju ljudi. Neki žele da ih imaju u vrtu sa bazenom (guske, patke, labudovi), drugi u kavezu ili volijeri (ptice pevačice, dnevne i noćne grabljivice). Zatočene divlje ptice pojedincima su razonoda, a drugima unosan posao. Nezakonito uhvaćene ptice redovno se pronalaze na crnom tržištu, nude putem internet oglasnika i iznose na pijace i berze životinja.

Grabljivice poput vetruške, jastreba i kopcica najčešće se nezakonito uzimaju iz gnezda ili dok su mlade i obučavaju za potrebe sokolarenja. Pored jastreba, sivi i stepski soko česte su žrtve golubara koji koriste klopke sa živim mamcima, kao i golubove „opremljene“ trokrakim udicama. Krupnije grabljivice poput orlova završavaju u mini zoo vrtovima ili kod pojedinaca kojima ove ptice predstavljaju znak prestiža.

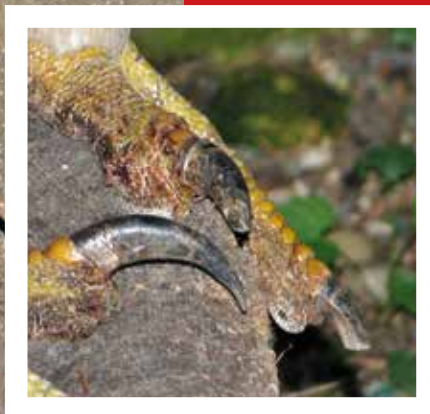
U periodu odrastanja i izletanja iz gnezda veliki broj mladunaca sova koje žive u naseljima (utina, kukumavka, ćuk *Otus scops* i kukuvija) biva pronađeno od strane građana. Ljudi ih odnose u svoje domove, često zbog neznanja i želje da im pomognu, no odgajanje sova nije jednostavan zadatak i uglavnom se završi uginjavanjem.

Strogo zaštićene divlje guske kao mladunci nezakonito su uhvaćene na ribnjaku u Barandi. U novembru 2019. ponuđene su na prodaju putem interneta. Slučaj je prijavljen nadležnoj inspekciji za zaštitu životne sredine.

Početkom juna 2014. mladi suri orao (Aquila chrysaetos) napao je seoske kokoške u domaćinstvu u selu Gornja Gorevnica, na padinama planine Jeljen kod Čačka. Domaćin je povredio pticu braneći svoju živinu, no ipak zabrinut za život orla pozvao je veterinara koji je grabljivicu preuzeo i započeo lečenje i oporavak. Ptica je bila neobično mirna i hranu je bez straha uzimala od čoveka. Iskusnom oku nije promakao sledeći detalj:

talj: kandže na levoj nozi bile su porezane oštrim predmetom. Najverovatnije je da je mladi orao pobegao od nekoga ko ga je nezakonito držao u zatočeništvu. Na žalost, nakon nekoliko sedmica lečenja, ptica je uginula.

Tehnike i alati za hvatanje ptica izuzetno su raznoliki. Prestupnici ih koriste prema svojim potrebama i sklonostima, vrstama koje hvataju, godišnjim dobima, podneblju i slično. Pojedine klopke izrađuju se u kućnim uslovima, dok se druge uvoze (mreže). Prema dosadašnjim iskustvima mreže i različite klopke mogu da se pronađu bilo gde, pa i na krovovima višespratnica i silosa, na terasama, u baštama i u ograđenim dvorištima. Zato je sprečavanje nezakonitog hvatanja ptica složen zadatak, koji se često odvija u posebnim okolnostima koje iziskuju dovoljno pažnje, iskustva i posvećenosti. Najvažnije je imati široku mrežu volontera, koji su oči i uši na terenu.

Mreža za hvatanje ptica

Klopke za ptice pevačice (kapan)

Lepak za hvatanje ptica

Preklopna klopka za ptice

Klopka za grabljivice sa živim mamcem

Klopka za vrane

*U februaru 2014. na berzi životinja u Pančevu pronađene su i zaplenjene 83 jedinke divljih ptica. Među njima najviše je bilo češljugara, zimovki i čizaka, kao i crnoglavih grmuša (*Sylvia atricapilla*), običnih zeba (*Fringilla coelebs*), zelentarki, žutarica, konopljarki, strnadica žutovoljki (*Emberiza citrinella*), crnogrih strnadica (*Emberiza cirulus*), kosova (*Turdus merula*), poljskih (*Alauda arvensis*) i šumskih ševa (*Lullula arborea*). Ptice koje su bile u lošoj fizičkoj kondiciji, izgadnele ili obolele, prebačene na rehabilitaciju u prihvatilište za divlje životinje paličkog zoo vrta, dok je ostatak pušten u Nacionalni park „Fruška gora“. Počinilac je nakon istrage i suđenja u maju 2015. kažnjen novčanom kaznom u iznosu od 100.000 dinara.*

U poslednjih deset godina DZPPS redovno obilazi izložbe i berze životinja, gde pronalazimo brojne prekršaje. Pratimo internet oglasnike i prijavljujemo prestupnike. Naši članovi, volonteri i saradnici na terenu su pronašli i prijavili značajan broj slučajeva kršenja zakona. Naše ciljane i redovne aktivnosti u značajnoj meri su suzbile ilegalnu prodaju divljih ptica u Srbiji. Naša predavanja i medijske objave poslužile su velikom broju građana da se upoznaju sa ovim problemom. U direktnom kontaktu sa institucijama (policija, inspekcija, tužilaštvo, sudovi) doprineli smo da se njihova efikasnost poveća, kao i da visina propisanih kazni bude primerenija počinjenom zločinu.

Kada posumnjate na nezakonito hvatanje i posedovanje divljih ptica, učinite sledeće:

- zabeležite slučaj fotografisanjem ili snimanjem dela i prestupnika;
- pozovite lokalnu policiju, inspekciju zaštite životne sredine i nadležni zavod za zaštitu prirode;
- ako je slučaj zabeležen u zaštićenom području, prijavite ga upravljajuću tog zaštićenog područja i njegovoj čuvarskoj službi;
- navedene nadležne institucije bi dalje, prema službenoj dužnosti trebalo da o slučaju obaveste područno nadležnog javnog tužioca ako je izvršeno krivično delo;
- policija i inspekcija dužni su da od osobe koja je prijavila slučaj uzmu izjavu i da joj, kao stranci u postupku, uruče potpisanu i pečatiranu kopiju izjave.
- obavezno nam prijavite slučajeve nezakonitog hvatanja i posedovanja divljih ptica, zato što možemo da pomognemo da se ti slučajevi prijave i počinioци kazne.

*Bela roda (*Ciconia ciconia*) je simbol suživota ptica i ljudi, vesnik proleća i rađanja života. Ovu gracioznu crno-belu pticu ljudi vole i poštuju i vrlo emotivno reaguju na njena stradanja. Do pre nekoliko decenija većina belih roda gnezdila se na drveću, stogovima sena i slame, te krovovima i dimnjacima. Nakon toga, rode su masovno počele da prave gnezda na električnim stubovima i trafo stanicama koje su postale velika ekološka zamka.*

ELEKTROKUCIJA I KOLIZIJA

Električni stubovi, žice, i objekti za transformaciju napona su odavno postali deo prirodnog staništa, koje ptice koriste za odmor, osmatranje plena prilikom lova ili pak gnežđenje. Ove strukture predstavljaju ozbiljnu pretnju po ptice, kao ozbiljan uzrok smanjenja brojnosti na globalnom nivou.

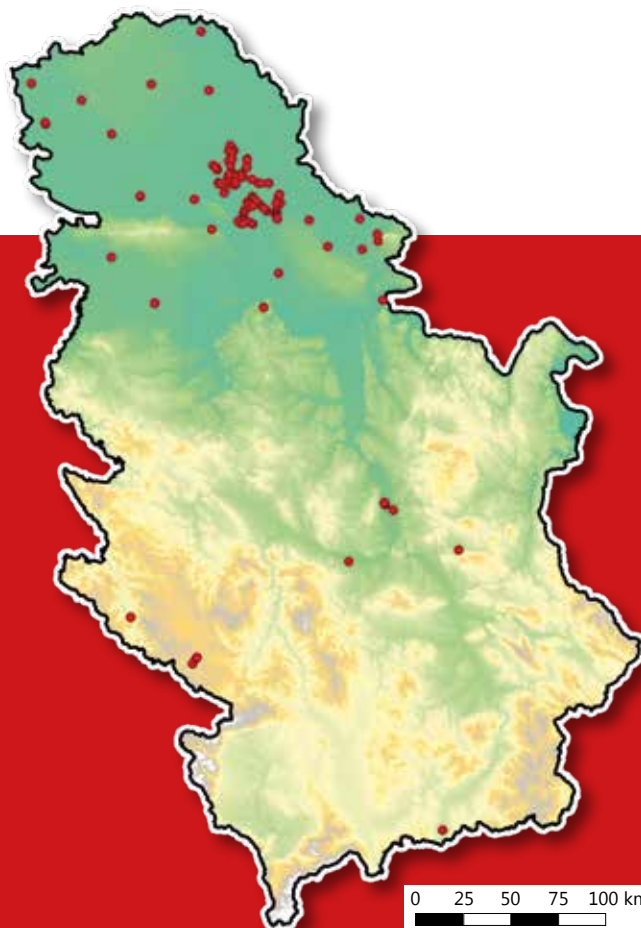
Elektrokucija i kolizija godišnje odnesu desetine miliona života ptica širom sveta. **Elektrokucija** je stradanje ptica usled strujnog udara, dok je **kolizija** stradanje ptica usled udara u stubove ili žice. **Kolizija** je sudar ptica sa delovima prenosne mreže i češća je na vodovima visokog napona. Na učestalost kolizije utiču vremenske prilike, ponašanje određene vrste ptica, položaj i tip samog dalekovoda i period seobe. Na ovaj način češće stradaju ptice velikog tela, malog raspona krila i lošeg vida. Prepoznaje se po prelomima kičme, kostiju udova i oštećenju mišića i perja.

Do elektrokucije dolazi kada ptica svojim telom proizvede kratak spoj dodirujući dve faze ili jednu fazu i uzemljenje, što dovodi do uginuća ili teškog povređivanja. Do elektrokucije može doći i ako materijal za gnezdo zatvori strujno kolo. Povrede koje su vidljive na telu su opekotine. Pored stradanja ptica, elektrokucija i kolizija dovode i do prekida isporuke električne energije i ekonomske štete domaćinstvima i privredi.

Problem je izražen u svim delovima države, a posebno u Vojvodini. Vojvodina je regija koja je najmanje pošumljena, sa najviše ravnih obradivih površina. U ovakvim okolnostima električni stubovi su jedina mesta koja ptice koriste tokom različitih aktivnosti. Društvo za zaštitu i proučavanje ptica Srbije trenutno radi na istraživanju opasnih dalekovoda na području Banata, dok će se istraživanje proširiti i na ostala područja u Srbiji. Zahvaljujući građanima koji se javljaju Društvu i prijavljuju povređene i nastradale ptice, zaključujemo da je situacija alarmantna širom Srbije.

Bele rode redovno sleću na dalekovodne stubove na kojima često i stradaju. Ova ptica nastradala je u aprilu 2014. u Padeju.

Nisu svi dalekovodi podjednako opasni. Ptice stradaju od strujnog udara uglavnom na nisko i srednjenaponskim stubovima (10, 20 i 35 kV), a od sudara mogu stradati i na visokonaponskim (110, 220 i 400 kV). Među nisko i srednjenaponskim stubovima, posebno su opasni takozvani zatezni i oni koji na sebi imaju trafoe.

Visokonaponski

Srednjenaponski

Srednjenaponski

Sredinom avgusta 2019. u ataru sela Potočac kod Paraćina ornitolozi iz DZPPS pronašli su lokaciju masovnog stradanja divljih ptica. Ispod srednjenaponskog dalekovoda koji se proteže duž toka Velike Morave pronađena su 134 leša divljih ptica, od čega 44 bele rode, 3 mišara, 1 vetruška, 33 gavrana, 16 sivih vrana, 6 čavki i 31 čvorak. Bele rode koriste dolinu Velike Morave kao selidbeni koridor, a deponiju koja se nalazi u blizini dalekovoda kao izvor hrane. Korni stubovi dalekovoda nalaze se između ove dve važne tačke i pticama deluju kao dobro mesto za odmor.

Prema trenutnim podacima, u Srbiji najviše stradaju ptice iz porodice vrana: gačci, sive vrane, čavke (*Corvus monedula*) i svrake. One traže otvorena stanista sa pojedinačnim drvećem, koje u ovom slučaju zamenjuju stubovi. Brojnost gačaca decenijama opada, tako da se ovaj uzrok stradanja ne sme zanemariti. Među pronađenim pticama su i bele rode, koje zbog svoje veličine često stradaju. One koriste stubove za gnežđenje i odmor. Mladunci roda prilikom vežbanja krila i izletanja iz gnezda, dok su još uvek nespretni, često stradaju usled elektrokucije. Među pticama koje stradaju na ovaj način često se pronalaze dnevne i noćne ptice grabljivice, posebno mišari i vetruške. Stradanje grabljivica najizraženije je u ogoljenim poljoprivrednim predelima gde stubovi za prenos električne energije predstavljaju najviše, a često i jedine strukturne elemente sa kojih ptice osmatraju i love plen.

Sredinom jula 2019. selo Resnik pored Soko Banje na nekoliko sati ostalo je bez struje. Tokom inspekcije električnog voda na mestu gde je došlo do prekida snabdevanja pronađena je mrtva bujljina, bez jednog krila i oka. Jedna od žica bila je prekinuta. Sve činjenice ukazivale su na to da je ova najveća sova Evrope stradala od sudara sa električnim vodom.

Banatsko selo Taraš od 2014. nosi epitet Evropskog sela roda u Srbiji. Svake godine između 25 i 40 parova belih roda gnezdi se uglavnom na seoskim banderama, na kojima su platforme.

Odrasle ptice, mladunci i gnezda belih roda na žicama dalekovoda ugroženi su posebno tokom kišnih dana kada vlaga natopi materijal za gnezdo, pa često dolazi do kratkih spojeva. Naše Društvo, koje na logotipu ima belu rodu, od 2004. aktivno radi na zaštiti ove vrste kroz izradu i postavljanje metalnih platformi. U saradnji sa Elektrodistribucijom postavili smo više od 200 bezbednih gnezda, posebno u regionu Potamišja. Platforme su konstruisane na način da izdignu gnezdo i njegov sadržaj na sigurnu udaljenost od žica, kako ne bi došlo u kontakt sa njima.

Ključ za rešavanje stradanja ptica na dalekovodima je praćenje ove pojave što DZPPS aktivno radi od 2018. godine. Podaci o opasnim stubovima preduslov su za njihovo izolovanje i dalje sprečavanje stradanja. Pomenute aktivnosti izuzetno su zahtevne i skupe, te ih naše Društvo ne može sprovesti samostalno, već u saradnji sa kompanijama koje se staraju o prenosnoj i distributivnoj mreži. Sred-njenaponska mreža sa više od 50.000 km linija i više od pola miliona stubova i dalje se razvija u Srbiji. Dugoročno posmatrano, najvažnija aktivnost u sprečavanju elektrokucije narednih decenija biće izmena načina konstruisanja stubova i zamena opasnih bezbednim elementima.

Kada naiđete na stradale ptice u blizini dalekovoda učinite sledeće:

- zabeležite slučaj fotografisanjem ili snimanjem;
- odredite tačnu lokaciju (opisno, GPS koordinata);
- pozovite inspekciju za zaštitu životne sredine i/ili nadležni zavod za zaštitu prirode;
- informaciju dostavite i Društvu za zaštitu i proučavanje ptica Srbije;
- ako je slučaj zabeležen u zaštićenom području, prijavite ga upravljajućem tog zaštićenog područja i njegovoj čuvarskoj službi;
- navedene institucije dalje bi, prema službenoj dužnosti, trebalo da uklone leševe ili obaveste druge službe.

Društvo za zaštitu i proučavanje ptica Srbije predano radi na zaštiti ptica i njihovih staništa. Mnogstvo odgovornih zadataka i izazovnih aktivnosti sprovodimo zajedno sa velikim brojem članova, volontera i simpatizera koji su naše oči i uši širom Srbije. Najvažniji resurs u odbrani prirodnih bogatstava jesu svesni građani koji na vreme primećuju i prijavljuju probleme u prirodi. Nekada je dovoljno da se obaveste nadležne institucije, no u većini slučajeva potrebna je tesna saradnja građana i civilnih organizacija koje kroz stručan rad i uticaj u javnosti mogu da doprinesu većoj efikasnosti rada institucija. Zato Vas pozivamo da nam se priključite i postanete deo mreže koja brine za dobrobit prirode i ljudi. Javite nam svaki slučaj ugrožavanja ptica i prirode. Pomozite naš rad i preporučite nas svojim prijateljima.

Partizanskih baza 6/43, 21000 Novi Sad
Makedonska 4, 11000 Beograd

021 /302-33-62
011 /334-39-02

www.pticesrbije.rs

sekretar@pticesrbije.rs

www.facebook.com/BirdLifeSerbia
www.facebook.com/StopKrivolovu

www.instagram.com/birdlife_serbia/

twitter.com/birdlifeserbia

Youtube kanal: BirdLifeSerbia

Donirajte za zaštitu ptica i prirode u Srbiji:

Broj dinarskog žiro računa: 340-2627-03, Erste Banka, Novi Sad

PayPal: sekretar@pticesrbije.rs

Fotografije:

Aleksandr Abrosimov: 44; **Artur Rydzewski:** 32; **Balaž Varga:** 57; **BirdLife Europe and Central Asia:** 1, 25, 56, 64; **Brano Rudić:** 48; **CABS:** 49, 51; **Charles J Sharp:** 41, 45, 46; **Chinmayisk:** 7; **Deák Gábor:** 22; **Dick Daniels:** 12, 30; **DZPPS arhiva:** 6, 11, 14, 16, 17, 20, 23, 24, 26, 27, 28, 29, 34, 36, 37, 40, 47, 50, 52, 53, 54, 55, 58, 59, 60, 61; **Goran Sekulić:** 38; **JJ Harrison:** 39; **Joe Pell:** 43; **Jožef Gergelj:** 21; **Juan Lacruz:** 4; **Kjell Janssens:** 15; **Marie-Lan Nguyen:** 19; **Marko Tucakov:** 5; **Micah Rose:** 42; **Milan Rajić:** 3; **Mosharaf Hossain ce:** 13; **Nenad Mihajlović:** 63; **Nrik Kiran:** 31; **Олексі́й Карпенко:** 18; **Oliver Wolters:** 35; **Pierre-Selim:** 10; **Piotr Krzeslak:** 8; **R. Altenkamp:** 9; **Ryan Guy:** 33; **Toplica Stamenković:** 62; **Yathin S Krishnappa:** 2.

Originalna naslovna fotografija: **Andreas Weith.**

Naslovna fotografija je obrađena. Sve fotografije preuzete sa Wikipedia Commons iskorišćene su i/ili obrađene po pravilima tog sajta.

KALENDAR LOVA NA PTICE

	Vrsta	Trajanje lovne sezone
1.	Krdža (<i>Anas crecca</i>)	01.09. – 28.02.
2.	Zviždara (<i>Anas penelope</i>)	01.09. – 28.02.
3.	Gluvara (<i>Anas platyrhynchos</i>)	01.09. – 28.02.
4.	Grogotovac (<i>Anas querquedula</i>)	01.09. – 28.02.
5.	Riđoglava patka (<i>Aythya ferina</i>)	01.09. – 28.02.
6.	Lisasta gusta (<i>Anser albifrons</i>)	01.10. – 28.02.
7.	Guska glogovnjača (<i>Anser fabalis</i>)	01.10. – 28.02.
8.	Šumska šljuka* (<i>Scolopax rusticola</i>)	01.10. – 31.01.
9.	Golub grivnaš (<i>Columba palumbus</i>)	01.08. – 28.02.
10.	Gugutka (<i>Streptopelia decaocto</i>)	01.08. – 28.02.
11.	Prepelica (<i>Coturnix coturnix</i>)	01.08. – 30.09.
12.	Jarebica (<i>Perdix perdix</i>)	15.10. – 31.10.
13.	Fazan iz slobodne prirode** (<i>Phasianus colchicus</i>)	01.10. – 31.01.
14.	Liska (<i>Fulica atra</i>)	01.09. – 28.02.
15.	Barska kokica (<i>Gallinula chloropus</i>)	01.09. – 28.02.
16.	Sojka** (<i>Garrulus glandarius</i>)	01.08. – 28.02.
17.	Gačac** (<i>Corvus frugilegus</i>)	01.08. – 28.02.
18.	Veliki vranac*** (<i>Phalacrocorax carbo</i>)	01.01. – 31.12.
19.	Jastreb*** (<i>Accipiter gentilis</i>)	01.01. – 31.12.
20.	Siva čaplja*** (<i>Ardea cinerea</i>)	01.01. – 31.12.
21.	Siva vrana*** (<i>Corvus cornix</i>)	01.01. – 31.12.
22.	Svraka*** (<i>Pica pica</i>)	01.01. – 31.12.

* vrsta se štiti kao lovostajem zaštićena vrsta divljači na područjima do 500 metara nadmorske visine

** lovostajem zaštićene vrste mogu da se love na lovnim površinama u lovištu i u vreme kada je lov zabranjen, isključivo na osnovu saglasnosti ministarstva na zahtev korisnika lovišta za lov određene vrste, radi zaštite života i zdravlja ljudi, sprečavanja štete na usevima, poljoprivrednim kulturama, stoci, šumama, ribnjacima, vodi i drugim oblicima imovine fizičkih i pravnih lica, kao i radi zaštite ostalih vrsta divljači i njenih staništa, od lovne vrste za čiji se lov podnosi zahtev

*** vrste koje korisnik lovišta može da lovi isključivo radi sprečavanja štete u lovištima na površini registrovanog ribnjaka i u lovištima, u skladu sa godišnjim planom gazdovanja lovištem

VAŽNI TELEFONI

Naziv institucije	Broj telefona	Teritorija nadležnosti
Policijska stanica	192	Opština
Republička šumarsko-lovna inspekcija	011-260-5252	Srbija (osim AP Vojvodine)
Pokrajinska šumarsko-lovna inspekcija	021-420-075	AP Vojvodina
Republička inspekcija za zaštitu životne sredine	011-228-7691	Srbija (osim AP Vojvodine)
Pokrajinska inspekcija za zaštitu životne sredine	021-423-791 021-520-628	AP Vojvodina
Zavod za zaštitu prirode Srbije	011-209-3801 011-209-3802	Srbija (osim AP Vojvodine)
Zavod za zaštitu prirode Srbije – radna jedinica Niš	018-523-448	Srbija (osim AP Vojvodine)
Pokrajinski zavod za zaštitu prirode	021-489-6301	AP Vojvodina
Republička fitosanitarna inspekcija	011-311-7477	Srbija

DRUŠTVO ZA ZAŠTITU I
PROUČAVANJE PTICA SRBIJE

BirdLife
INTERNATIONAL